

<http://www.diva-portal.org>

This is the published version of a chapter published in *Utblick: Sverige i en internationell jämförelse*.

Citation for the original published chapter:

Lena, K. (2016)

Att tillhöra en social klass: när medborgarna själva får välja

In: Filip Fors, Jenny Olofsson (ed.), *Utblick: Sverige i en internationell jämförelse* (pp. 103-118). Umeå: Sociologiska institutionen, Umeå universitet

N.B. When citing this work, cite the original published chapter.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-117433>

Att tillhöra en social klass: när medborgarna själva får välja

Lena Karlsson

Klass utgör ett begrepp som vanligtvis väcker en rad tankar och känslor hos individer, antingen då vi tänker på vår egen klass, vår klassbakgrund eller skillnader i livsvillkor mellan individer tillhörandes olika klasser. Forskningen har kunnat bekräfta klasstillhörighetens fortsatta betydelse inom en rad olika områden som sträcker sig från vaggan till graven: under uppväxten, i skolan, i arbetslivet, på fritiden samt för hälsa och dödlighet.¹ Till exempel är skolprestationerna lägre och utbildningstiden kortare bland individer vars föräldrar tillhör arbetarklassen (arbetarklassbakgrund)², och arbetare anser sig i lägre grad ha inflytande över det egna arbetet.³ Likaså är den självs kattade hälsan lägre bland arbetare.⁴

I vardagligt tal används begrepp som arbetarklass, medelklass eller överklass när vi talar om individer som tillhörandes olika klasser. Inom forskningen används ofta en mer fingradig indelning som utgår från en färdigbestämd uppsättning kriterier, vanligtvis utifrån yrke och den utbildningsnivå yrket kräver. Även om det finns skillnader mellan olika studier, vad gäller antalet klasser samt vilka grupper som ska tillfalla en viss klasskategori, brukar denna klassindelning benämnas ”objektiv” eller ”faktisk klasstillhörighet”, eftersom den utgår från yttre kriterier av klass. Ett annat sätt att studera social klass och dess betydelse i dagens samhälle är att undersöka i vad mån individerna själva anser sig tillhöra en samhällsklass, och i så fall vilken klass de anser sig tillhöra. Denna subjektiva eller egendefinierade klasstillhörighet vilken benämns *klas-sidentitet* utgör temat för detta kapitel. Vi ska titta på hur medborgare i fyra

1 För en översikt av klasstillhörighetens betydelse i dagens Sverige; se t ex Evertsson & Magnusson 2014; Oskarson, Bengtsson & Berglund 2010.

2 Hällsten 2010

3 SCB 2012

4 Kjellsson 2014

olika länder ställer sig till frågan om sin egen klasstillhörighet, hur väl den överensstämmer med vad forskare i allmänhet använder för kriterier för att dela in individer i klasser, vilken betydelse klassidentiteten har för hur man ser på samhällets sociala stratifiering och upplevelsen av konflikter mellan olika grupper, t ex mellan rika och fattiga.

Börjar vi med att titta på hur begreppet social klass och dess betydelse utvecklats över tid, såväl i Sverige som i andra välfärdssamhällen, framkommer både kontinuitet och förändring. Det är inte bara inom den offentliga och politiska debatten åsikterna gått isär utan även inom forskningen. Under nittioalet bedrevs livliga diskussioner angående klassbegreppets vara eller icke vara, där förespråkare för det senare alternativet ansåg att klass var ett ”utdött begrepp” för att beskriva skillnader i individers livsvillkor, handlingsmönster, identiteter etc.⁵ Särskilt ifrågasattes huruvida klass fortfarande kunde ses som en modern källa för identitetsskapande, ett ifrågasättande som säkerligen låg till grund för det ”nyväckta” intresse av klassidentitet som visade sig i en rad studier (företrädesvis brittiska) som bedrivits sedan början av 2000-talet.⁶

Klassidentitet är således individens egen känsla av tillhörighet med en samhällsklass men ska hållas skilt från det som vanligtvis benämns klassmedvetande, vilket förutom upplevelsen av att det finns skilda klasser och en klassidentitet även innefattar uppfattningen om att det finns motsättningar mellan klasserna som är grundat i deras skilda intressen.⁷ Klassidentiteten kan förstås som en del av individens *sociala identitet*, vilken utgår från hur individen ser på sig själv i relation till sitt samhälle och utgörs av samtliga grupper en individ anser sig tillhöra.⁸ Utifrån ett sådant synsätt kan klassidentiteten ses som en passiv identitet vilken genomkorsas av andra tillhörigheter (t ex kön och etnicitet), och där den specifika situationen och sammanhanget är avgörande för huruvida klassidentiteten blir en aktiv identitet som får betydelse för individens handlande, åsikter etc.

Utifrån ISSP:s enkätundersökning från år 2009 med temat ”Social ojämlikhet” kommer klassidentiteten i Sverige att jämföras med de tre länderna: USA, Storbritannien och Island. Länderna har dels valts utifrån var flest individer förväntas identifiera sig klassmässigt, där Sverige och Island oftare framställs som ”medelklasssamhällen”, och dels utifrån hur mycket forskning som har bedrivits vad gäller klassidentitet i respektive land. I Sverige, USA

5 Clark & Lipset 1991; Pakulski & Waters 1996

6 Se till exempel Skeggs 2000; Southerton 2002

7 Breen & Rottman 1995

8 Bradley 1996

och Storbritannien har det bedrivits relativt omfattande studier kring klassidentitet under de senaste decennierna, medan ytterst få studier är utförda i Island sedan 1970-talet.⁹ Det sätt på vilket man ställer frågan om en individs klassidentitet har visat sig vara betydelsefullt för resultatet. Diskussioner har pågått om så kallade ”öppna svarsalternativ”, där individen själv får formulera och skriva ner den klass individen placerar sig i, eller ”fasta svarsalternativ” (arbetarklass, medelklass etc.) bäst fångar individens klassidentitet. Trots den nyansriktedom som öppna svarsalternativ kan ge så är problemet framförallt att kategorisera dessa svar på ett meningsfullt sätt. De fasta svarsalternativen som används här möjliggör jämförelser mellan såväl länder som över tid, och har visat på tydligare överensstämmelse med objektiv eller faktisk klasstillhörighet.¹⁰ Frågan som individerna fick besvara löd: *Man talar ju ibland om att det finns olika socialgrupper eller samhällsklasser. Om du själv skulle placera dig i en sådan samhällsklass, vilken av dessa skulle det vara?*

Tabell 1. Klassidentitet i Sverige, Island, Storbritannien och USA, år 2009, procent

	Sverige	Island	Storbritannien	USA
Underklass	1	2	3	4
Arbetarklass	24	12	40	36
Lägre medelklass	12	12	18	13
Medelklass	49	62	35	39
Övre medelklass	13	12	4	7
Överklass	1	-	-	1
Total	100	100	100	100

Är andelen som identifierar sig med medelklassen som förväntat större i Sverige och Island än övriga två länder? Av tabell 1 framkommer att medelklassen är den klasskategori som flest svenskar, islänningar men även amerikaner anser sig tillhöra, medan arbetarklassen utgör den kategori flest brittiska medborgare anser sig tillhöra (40 procent). I Sverige identifierar sig ungefär varannan individ med medelklassen (49 procent) medan andelen är betydligt högre för islänningarna (62 procent), och lägre för de amerikanska medborgarna (39 procent). Näst efter medelklassen utgör arbetarklassen den klasskategori svensk-

⁹ Gunnlaugsson & Galliher 2000; Oddsson 2010

¹⁰ Cigéhn 1997

arna och amerikanerna i störst utsträckning identifierar sig med; 24 procent bland svenskarna och 36 procent bland amerikanerna. Bland islänningarna är det en lika stor andel som identifierar sig med antingen lägre medelklassen eller övre medelklassen som med arbetarklassen (12 procent vardera). I likhet med vad tidigare och liknande studier av klassidentitet visat, är det endast en minoritet av medborgarna som identifierar sig med de två klasskategorierna: "underklassen" och "överklassen".¹¹ Vad gäller tidigare studier av klassidentitet i dessa fyra länder så tyder resultaten på att andelen som identifierar sig med arbetarklassen minskat under de senaste decennierna.¹²

Vad är det då som gör att vissa individer anser sig tillhöra exempelvis arbetarklassen medan andra anser sig tillhöra medelklassen? Tidigare forskning har visat att förutom vilken social klass individen faktiskt eller objektivt sett tillhör, så har den klass individen anser sig tillhöra visat sig bero på en rad faktorer, där utbildningsnivå, inkomst och klassbakgrund (ofta definierat som faderns klasstillhörighet under uppväxten) är de vanligaste.¹³ Men om det nu är så att de som objektivt sett tillhör en klass, t e x arbetarklassen, faktiskt inte själva anser sig tillhöra denna klass, varför är det då relevant att studera individers klassidentitet? En del av den kritik som förts fram vad gäller klassidentiteten som studieobjekt är den svaga kopplingen mellan den klass individen *själv* anser sig tillhöra och den objektiva (eller forskardefinierade) klasstillhörigheten.¹⁴ Det finns goda skäl att ifrågasätta ett sådant påstående, i alla fall när det gäller svenska förhållanden där klasstillhörigheten visat sig vara av stor betydelse för klassidentiteten. Exempelvis har svenska arbetare i relativt stor utsträckning ansett sig tillhöra arbetarklassen. Detta har bland annat förklarats med arbetarrörelsens starka framväxt under 1900-talet, en vital klasspolitik och starka fackföreningar i Sverige.¹⁵

Att den subjektiva klasstillhörigheten inte alltid följer den objektiva gör det angeläget att studera i vilka situationer och sammanhang som känslan av klasstillhörighet är av större betydelse än den objektiva och vice versa. Även om klassidentiteten förväntas påverkas av en rad faktorer som utbildning, klassbakgrund, kön och inkomst, ska vi här titta närmare på just relationen mellan objektiv klass och subjektiv klass i dessa fyra länder.

11 Evans et al. 1992

12 Karlsson 2005; Oddsson 2010

13 Bengtsson & Berglund 2010; Cigéhn 1997; Karlsson 2005

14 Kingston 2000

15 Wright 1997

Relationen mellan objektiv och subjektiv klasstillhörighet

Börjar vi med att titta på hur andelen arbetare som identifierar sig med arbetarklassen ser ut i respektive land, visar tabell 2 att andelen är störst i Storbritannien och USA (63 % respektive 60 %). I Sverige är det ungefär hälften av arbetarna (53 procent) som anser sig tillhöra arbetarklassen

Tabell 2. Relationen mellan klasstillhörighet¹⁶ och klassidentitet, 2009, procent

	Arbetare	Lägre/mellan tjm	Högre tjm	Företagare
<i>Sverige</i>				
Arbetarklass	53	23	6	12
Lägre medelklass	11	20	10	8
Medelklass	30	51	63	48
Övre medelklass	6	6	21	32
Total	100	100	100	100
<i>Island</i>				
Arbetarklass	31	15	3	10
Lägre medelklass	17	13	9	9
Medelklass	49	65	70	65
Övre medelklass	3	7	18	16
Total	100	100	100	100
<i>Storbritannien</i>				
Arbetarklass	63	47	22	26
Lägre medelklass	17	17	19	20
Medelklass	18	32	52	47
Övre medelklass	2	4	7	7
Total	100	100	100	100
<i>USA</i>				
Arbetarklass	60	42	25	36
Lägre medelklass	13	15	13	15
Medelklass	26	38	50	39
Övre medelklass	1	5	12	10
Total	100	100	100	100

¹⁶ Klasstillhörighet är indelat utifrån EGP (Erikson-Goldthorpe-Portocarero) klassschema.

medan motsvarande andel bland isländska arbetare är 31 procent. Jämför vi hur arbetarklassidentiteten förändrats över tid i Sverige så är arbetarklassidentiteten hos svenska arbetare år 2009 i samma nivå som år 2000, lägre än under mitten av nittioalet, men högre än vad som påvisades i början av nittioalet.¹⁷ Därmed kan man inte dra slutsatsen att arbetarklassidentiteten bland arbetare minskat kontinuerligt över tid. Snarare tycks den visa på fluktuationer vilka bl a kan förklaras utifrån konjunkturella förhållanden; d v s i tider med god ekonomi och låg arbetslöshet har arbetarklassidentiteten bland gruppen av arbetare minskat, för att sedan öka under perioder av lågkonjunktur.¹⁸ I tidigare studier har arbetarklassidentiteten bland isländska arbetare visat sig låg och lägre än i många andra länder, vilket förklarats med en historia av mer jämlika klassförhållanden.¹⁹ Även här har vi kunnat se att en relativt låg andel isländska arbetare vilka identifierar sig med arbetarklassen i jämförelse med motsvarande andelar i övriga tre länder.

Tittar vi närmare på medelklassidentiteten ser vi att denna ökar i samtliga fyra länder när vi går från kategorin arbetare till högre tjänstemän, för att sedan bli lägre bland gruppen av företagare. Till skillnad från övriga klasskategorier utgör företagarna en mer heterogen grupp vad gäller utbildningsnivå, samtidigt som de kan vara verksamma inom en rad skilda verksamhetsområden och vara ensamföretagare till att ha några få eller många anställda. Detta gör att klassidentiteten hos gruppen av företagare är mer svårtolkad och inte följer lika förväntade mönster som för övriga klasskategorier. Intressant är att 36 procent av företagarna i USA anser sig tillhöra arbetarklassen medan motsvarande andel hos svenska företagare är 12 procent (där 32 procent istället identifierar sig med övre medelklassen).

Sammantaget visar resultaten att klassidentiteten i relativt stor utsträckning följer den klass man objektivt sett tillhör, men även att det finns stora skillnader mellan länderna.

Hur uppfattas den sociala stratifieringen?

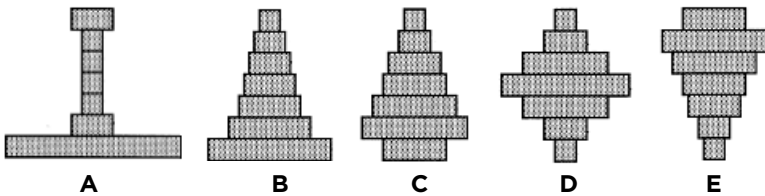
Förutom att studera olika bakgrundsfaktorerers betydelse för känslan av klass-tillhörighet kan klassidentiteten ställas i förhållande till olika typer av attityder, beteenden och åsikter om samhället. Vad innebär en arbetarklassidentitet

17 Karlsson 2005

18 Ibid

19 Oddsson 2010

i jämförelse med en medelklassidentitet i förhållande till hur man ser på samhällets sociala stratifiering och var man anser att flest individer befinner sig i samhällets sociala struktur? Kan den påfallande lägre andelen individer med arbetarklassidentitet i Island finna sin förklaring i att islänningar har ett delvis annorlunda synsätt på Island som klassamhälle och var flest individer befinner sig? I ISSP 2009 fick deltagarna titta på fem olika bilder av samhällets uppbyggnad och välja den bild som bäst motsvarade samhället idag (se figur 1). Frågan som ställdes löd: *Vilken typ av samhälle är dagens (det specifika landet)? Vilket diagram beskriver detta bäst?*

Typ A: En liten elit i toppen, några få i mitten och den stora massan på botten.

Typ B: Ett samhälle som ser ut som en pyramid, med en liten elit i toppen, fler i mitten och de flesta på botten.

Typ C: Ett samhälle som ser ut som en pyramid förutom att det finns ganska få på botten.

Typ D: Ett samhälle där de flesta befinner sig i mitten.

Typ E: Ett samhälle där många är nära toppen, och bara några få är på botten.

Figur 1. Olika samhällstyper enligt ISSP 2009

Bilderna till figur 1 utvecklades i slutet av 1970-talet som ett sätt att studera hur individer uppfattar den sociala stratifikationen i samhället, i huvudsak de klassmässiga förhållandena.²⁰ De fem bilderna/typerna varierar från samhälle A, där majoriteten av invånarna finns i botten och toppen utgörs av en liten elit, till samhälle E, där majoriteten befinner sig i nära toppen och endast en liten andel återfinns på botten. Dessa fem typer av samhällen kan även användas för att återspegla den grad av ojämlikhet som man uppfattar finns i samhället, där A skulle utgöra det mest ojämlika samhällena och D och

²⁰ Evans et al. 1992

E de mest jämlika.²¹ I förhållande till klassidentiteten kan dessa bilder visa på vilken typ av samhälle individen refererar till när denna/denne ger sig själv en tillhörighet i klasstrukturen.

Tabell 3. Medborgarnas syn på vilken samhällstyp som bäst karakteriserar dagens samhälle år 2009, procent

	Sverige	Island	Storbritannien	USA
Typ A-majoriteten på botten	7	10	15	17
Typ B-pyramid	23	19	42	39
Typ C-pyramid, men få på botten	30	19	19	15
Typ D-majoriteten i mitten	38	48	21	26
Typ E-många vid toppen, få på botten	2	4	3	3
Total	100	100	100	100

I tabell 3 kan vi se en tydlig skillnad i uppfattning av dagens samhälle mellan de två nordiska länderna och USA respektive Storbritannien. Den samhällstyp som både svenskar och islänningar i störst utsträckning anser karakteriserar respektive land bäst är samhälle D, det vill säga ett samhälle där majoriteten befinner sig i mitten och ett fåtal återfinns i toppen eller botten. I båda länderna följs samhälle D av samhälle C och B. Uppfattningen att flest befinner sig i mitten (typ D) delas i större utsträckning av islänningar (cirka tio procentenheter fler), medan svenskarna i större omfattning anser att typ C bäst skildrar dagens samhälle. Frågan om samhällstyp fanns även med i undersökningen från 1999 där Sverige men inte Island ingick (ISSP "Social ojämlikhet III"). En jämförelse mellan dessa två år visar att en något större andel av svenskarna anser att typ D bäst karakteriserar det svenska samhället år 2009 (38 procent år 2009 och 33 procent år 1999).

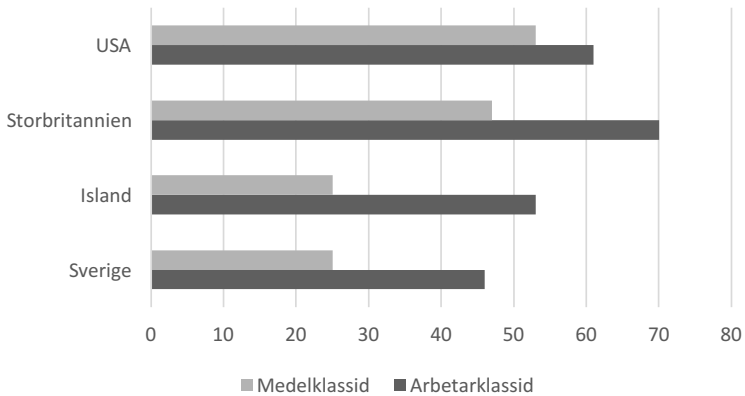
För medborgare i USA och Storbritannien är det istället samhället B (liten elit, fler i mitten och flest på botten) som flest anser karakteriserar dagens

²¹ Ibid

samhälle, följt i båda länderna av samhälle D. I USA hade 24 procent svårt att avgöra vilken typ av samhälle som bäst karakteriserade dagens samhälle, en andel som säkerligen förklaras av landets storlek och uppfattningar av att det råder skillnader i samhällstyp mellan olika delstater.

Hur man ser på dagens samhälle i förhållande till klassidentitet

Så långt har vi sett att det råder skillnader såväl mellan länderna som inom länderna i förhållande till hur man ser på dagens samhälle. Om vi väljer att slå ihop de två samhällstyperna A och B till en kategori och studerar hur klassidentiteten (arbetarklass respektive medelklassidentitet) hänger samman med bilden av ett samhälle som har en stor skevhet och flest individer på botten får vi följande resultat, vilka presenteras i figur 2.

Figur 2. Relationen mellan klassidentitet och uppfattningen att samhället präglas av stor skevhet (flest på botten), procent

I samtliga fyra länder framkommer skillnader utifrån den klasskategori man identifierar sig med i förhållande till hur man anser att samhället präglas av en stor skevhet där flest människor återfinns på botten. För samtliga länder hänger en arbetarklassidentitet samman med att i större utsträckning anse att samhället präglas av en stor skevhet. Procentuellt är skillnaden utifrån klassidentitet störst i de två nordiska länderna, där det är ungefär dubbelt så vanligt bland individer med en arbetarklassidentitet att anse att samhället präglas av stor skevhet som bland individer med en medelklassidentitet. Tit-tar vi på övriga två länder är samstämmigheten större mellan individer med

arbetarklassidentitet och medelklassidentitet, vilket kan förklaras med att man generellt anser att typ B bäst beskriver dagens samhälle.

Hur man uppfattar konflikter mellan olika grupper i samhället i förhållande till klassidentitet

Vi har sett att det råder skillnader såväl mellan länder som mellan individer med en arbetarklassidentitet respektive medelklassidentitet i förhållande till hur man ser på den sociala stratifikationen i samhället. Vi ska här gå vidare med att se hur medborgarna i de olika länderna anser att det finns konflikter mellan olika grupper i samhället: mellan rika och fattiga, mellan arbetarklassen och medelklassen samt mellan individer i toppen respektive botten av samhället. Frågan som användes löd: *I alla länder finns det skillnader eller till och med konflikter mellan olika sociala grupper. Enligt din uppfattning, hur stora motsättningar är det i (det specifika landet) mellan...*

Tabell 4. Uppfattningar om konflikter mellan olika grupper i samhället fördelat efter klassidentitet, 2009, procent

	Sverige		Island		Storbritannien		USA	
	Arb.	Medel	Arb.	Medel	Arb.	Medel	Arb.	Medel
<i>Rika/fattiga</i>								
Mkt starka	14	4	8	2	10	5	19	12
Starka	36	27	17	13	38	31	44	45
Inte starka	47	65	64	72	44	58	33	40
Inga mots	3	4	11	13	8	6	4	3
Total	100	100	100	100	100	100	100	100
<i>Arbetar-/medelklass</i>								
Mkt starka	3	1	2	-	3	2	8	4
Starka	22	8	13	5	24	18	23	17
Inte starka	66	77	61	67	61	67	57	66
Inga mots	9	14	24	28	12	13	12	13
Total	100	100	100	100	100	100	100	100
<i>Toppen/botten</i>								
Mkt starka	29	15	15	7	17	9	32	27
Starka	43	43	28	24	46	45	43	43
Inte starka	27	39	48	57	32	41	20	27
Inga mots	1	3	9	12	5	5	5	3
Total	100	100	100	100	100	100	100	100

I samtliga länder anser individer med en arbetarklassidentitet i större utsträckning att det råder mycket starka eller starka konflikter mellan olika sociala grupper i samhället. I Sverige blir skillnaderna utifrån klassidentitet särskilt tydliga vad gäller uppfattningen att det existerar mycket starka eller starka konflikter mellan rika och fattiga, samt mellan arbetarklassen och medelklassen. För övriga länder framkommer inte lika tydliga skillnader utifrån klassidentitet i förhållande till de tre typerna av konflikter som här studerats.

I USA uppfattar en majoritet att det råder starka eller mycket starka konflikter mellan rika och fattiga, detta oavsett klassidentitet, medan konflikter mellan individer i samhällets toppen respektive botten utgör den typ av konflikt majoriteten av svenskar och briter upplever som tydligast. I jämförelse med övriga länder upplever en större andel islänningar att det inte råder några motsättningar alls mellan de olika sociala grupperna, detta blir särskilt tydligt för uppfattningen om konflikter mellan just arbetarklassen och medelklassen.

Avslutande diskussion

Detta kapitel har haft individens egen upplevelse av klasstillhörighet i fokus och jämfört hur medborgarna i Sverige, Island, USA och Storbritannien ser på sin egen klasstillhörighet. Resultaten har visat på såväl likheter som skillnader i vilken klass de anser sig tillhöra, relationen mellan objektiv klass och klassidentitet och i förhållande till hur medborgarna ser på dagens samhälle och konflikter mellan olika grupper. Majoriteten av medborgarna i samtliga fyra länder kan placera sig i någon av klasskategorierna (vilket framkommer genom ett lågt internbortfall), men detta säger inte något om hur lätt eller svårt det är för medborgarna att klassplacera sig. Tidigare forskning har visat att samtidigt som individer har klara föreställningar av klass som objektiv realitet, kan de ha ett *ambivalent* förhållningssätt till den egna klasstillhörigheten.²² Vad vi inte har kunnat urskilja här är de individer som har svårigheter att placera sig i någon klasskategori. Tidigare studier har visat att en relativt stor grupp individer (ca 20 procent) varken kan eller vill identifiera sig med en klass, vilka brukar benämnas ”indifferenta”.²³ Inom denna grupp av indifferenta återfinns en stor andel individer som står utanför arbetsmarknaden, antingen yngre individer som fortfarande befinner sig i utbildning, eller arbetslösa och förtidspensionerade.²⁴

Sammantaget verkar klassidentiteten i relativt hög grad fortfarande vara kopplad till produktionssfären: individens yrkesförhållanden och position på arbetsmarknaden, särskilt vad gäller de svenska förhållandena. Vad kan vi säga om klasstillhörigheten i framtiden och kommer individer att identifiera sig med klass på ett liknande sätt som vi sett här? Förutom objektiv klasstillhörighet och andra bakgrundsfaktors betydelse för klassidentiteten anses klassbegreppets närvaro (eller frånvaro) i den politiska och offentliga debatten ha stor betydelse för hur individer ser på klassbegreppets relevans.²⁵ Detta

22 Savage, Bagnall & Longhurst 2001

23 Cigéhn 1997; Karlsson 2005

24 Karlsson 2005

25 Svallfors 2004

gäller såväl för hur individer uppfattar klass som en objektiv realitet som för den egna känslan av klasstillhörighet (klassidentitet). Vidare förväntas den innebörd begreppen "arbetarklass" respektive "medelklass" laddas med vara betydelsefullt för huruvida arbetarklassidentitet och medelklassidentitet ses som positivt eller negativt laddade tillhörigheter. Det sätt på vilket klassbegreppen framställs utgör ett område som är relevant att gå vidare med för förståelse av hur individers sociala identiteter, och i synnerhet klassidentiteter, formas i relation till den specifika miljö inom vilken individer verkar och lever sina liv. I förhållande till de resultat som presenterats här utgör Island det land där fler studier skulle behövas för att förstå hur övriga faktorer (sociala, politiska, ekonomiska, historiska etc.) påverkar den klass en individ anser sig tillhöra. Detta med tanke på den i jämförelse med övriga länder låga andelen arbetare som anser sig tillhöra arbetarklassen och de fåtal studier av klassidentitet som är utförda i Island under senare tid. Det är i ljuset av jämförelser mellan olika länder som intressanta skillnader och likheter upptäckts, så trots kritikers skepsis till klass som en modern källa för identitet finns det anledning att fortsätta studera varför individer identifierar sig med en klass och varför klassidentiteten skiljer sig åt, såväl inom som mellan länder.

Referenser

- Bradley, H. (1996) *Fractured Identities: Changing Patterns of Inequality*. Cambridge: Polity Press.
- Bengtsson, M. & Berglund, T. (2010) Social rörlighet och klassidentifikation. I Oskarson, M. Bengtsson, M. & Berglund, T. (red.) *En fråga om klass-levnadsförhållanden, livsstil och politik*. Malmö: Liber.
- Breen, R. & Rottman, D. B. (1995). Class analysis and class theory. *Sociology*, 29(3): 453-73.
- Cigéhn, G. & Johansson, M. (1997) *Klassidentitet i upplösning? Om betydelsen av klass, politik och arbete i 90-talets Sverige*. Umeå Studies in Sociology 111. Umeå: Umeå universitet.
- Clark, T. N. & Lipset, S. M. (1996) Are social classes dying? I Lee, D. J. & Turner, B. S. (red.) *Conflicts about class: Debating inequality in late industrialism*, London: Longman.
- Evans, M. D. R., Kelley, J. & Kolosi T. (1992) Images of Class: Public Perceptions in Hungary and Australia. *American Sociological Review*, 57(4): 461-82.
- Evertsson, M. & Magnusson, C. (2014) *Ojämlighetens dimensioner: Uppväxtvillkor, arbete och hälsa i Sverige*. Liber: Stockholm.
- Gunnlaugsson, H. & Galliher, J. (2000) *Wayward Icelanders: Punishment, boundary maintenance, and the creation of crime*. Madison: University of Wisconsin Press.
- Hällsten, M. (2010) The structure of educational decision-making and consequences for inequality: A Swedish test case. *American Journal of Sociology*, (116): 806-854.
- Karlsson, L. (2005) *Klasstillhörighetens subjektiva dimension: Klassidentitet, sociala attityder och fritidsvanor*. Umeå: Umeå universitet.
- Kingston, P. W. (2000) *The Classless Society*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Kjellsson, S. (2014) Ojämlighet i hälsa: Vilken betydelse har social klass och kön? I Evertsson, M. & Magnusson C. (red.) *Ojämlighetens dimensioner: Uppväxtvillkor, arbete och hälsa i Sverige*. Liber: Stockholm.
- Oddsson, G. A. (2010) Class awareness in Iceland. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 30(5/6): 292-312.
- Pakulski, J. & Waters, M. (1996) *The Death of Class*. London: SAGE Publications.
- Savage, M., Bagnall, G. & Longhurst, B. (2001) Ordinary, ambivalent and defensive: Class identities in the northwest of England. *Sociology*, 35(4): 875-92.

- SCB (2012) *Levnadsförhållanden 126, Arbetstider och arbetsmiljö 2010-2011*. Stockholm.
- Skeggs, B. (2000) *Att bli respektabel: Konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos.
- Southerton, D. (2002) Boundaries of "Us" and "Them": Class mobility and identification in a new town. *Sociology*, 36(1): 171-93.
- Svallfors, S. (2004) *Klassamhällets kollektiva medvetande*. Umeå: Boréa.
- Wright, E. O. (1997) *Class Counts. Comparative Studies in Class Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.

Att tillhöra en social klass: när medborgarna själva får välja